

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 13, Αρ. 2 (2026)

ICODL2025

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

13ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

ISBN: 978-618-5335-28-1

Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:

Οι Δεξιότητες του 21ου Αιώνα & η Πρόκληση της Τεχνητής Νοημοσύνης

ΤΟΜΟΣ 2

5-7/12 2025

ΕΑΠ Πάτρα & Εξ Αποστάσεως

Διαδρομές αποφοίτων του ΜΠΣ ΕΤΑ - ΕΑΠ: Ενδυνάμωση, ψηφιακές δεξιότητες και εξ αποστάσεως επαγγελματική ανάπτυξη

Ελένη Νιάρχου, Ιωάννης Γκιόσος, Αντώνιος
Λιοναράκης, Ευαγγελία Μανούσου, Στέργιος
Κουτσάφτης, Ελπίς Κωνσταντοπούλου, Αλεξάνδρα
Πολυμέρη, Γεωργία Βισκαδουράκη

doi: [10.12681/icodl.8622](https://doi.org/10.12681/icodl.8622)

Copyright © 2026, Ελένη Νιάρχου, Ιωάννης Γκιόσος, Αντώνιος
Λιοναράκης, Ευαγγελία Μανούσου, Στέργιος Κουτσάφτης, Ελπίς
Κωνσταντοπούλου, Αλεξάνδρα Πολυμέρη, Γεωργία Βισκαδουράκη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Διαδρομές αποφοίτων του ΜΠΣ ΕΤΑ - ΕΑΠ: Ενδυνάμωση, ψηφιακές δεξιότητες και εξ αποστάσεως επαγγελματική ανάπτυξη

Pathways of graduates of the MSc in ETA - HOU: Empowerment, digital skills, and distance professional development

Ελένη Νιάρχου
Med, Υπ. Διδάκτορας, Εκπ/κός
ΕΑΠ
niarchou.eleni@ac.eap.gr

Ιωάννης Γκιόσσος
Αναπληρωτής Καθηγητής ΤΕΦΑΑ ΕΚΠΑ,
Διευθυντής ΠΜΣ ΕΤΑ
ygiossos@phed.uoa.gr

Αντώνης Λιοναράκης
Ομότιμος Καθηγητής
ΕΑΠ
alionar@eap.gr

Ευαγγελία Μανούσου
Επίκουρη Καθηγήτρια
ΕΑΠ
manousoug@eap.gr

Στέργιος Κουτσάφτης
Εκπ/κός, Απόφοιτος ΠΜΣ ΕΤΑ
ΕΑΠ
stergioskoutsaftis@yahoo.gr

Ελπίς Κωνσταντοπούλου
Υπ. Διδάκτορας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Εκπ/κός
Απόφοιτη ΠΜΣ, ΕΤΑ
elpkonstant@uth.gr

Αλεξάνδρα Πολυμέρη
Εκπ/κός, Απόφοιτη ΠΜΣ ΕΤΑ
ΕΑΠ
alexandrapolymeri@gmail.com

Γεωργία Βισκαδουράκη
Εκπ/κός, Απόφοιτη ΠΜΣ ΕΤΑ
ΕΑΠ
georgiaviskadouraki@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερευνά την επαγγελματική εξέλιξη και την προσωπική ενδυνάμωση αποφοίτων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε Συστήματα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας και Μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» (ΕΤΑ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Μέσα από συζήτηση πάνελ πέντε αποφοίτων, αναδεικνύονται τέσσερις βασικές διαστάσεις: η επαγγελματική ανάπτυξη, η καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων, η προσωπική ενδυνάμωση και η ευεξία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ρόλο του Δικτύου Αποφοίτων, το οποίο λειτουργεί ως κοινότητα πρακτικής, προσφέροντας συνεχή στήριξη, ευκαιρίες συνεργασίας και πλαίσιο δια βίου μάθησης. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι το ΜΠΣ ΕΤΑ λειτουργεί ως καταλύτης ολιστικής ανάπτυξης, ενισχύοντας την επαγγελματική ταυτότητα και ανταποκρινόμενο στις δεξιότητες του 21ου

αιώνα και στις προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης. Παρά τους περιορισμούς του μικρού δείγματος, η μελέτη προσφέρει χρήσιμες ενδείξεις για τη σημασία των δικτύων αποφοίτων στην εξ αποστάσεως μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά:

Δίκτυο Αποφοίτων; επαγγελματική ανάπτυξη; ενδυνάμωση; ψηφιακές δεξιότητες; κοινότητες πρακτικής; εξ αποστάσεως μεταπτυχιακή εκπαίδευση

Abstract

This study explores the professional trajectory and personal empowerment of graduates from the Master’s Program “Education and Technologies in Distance Teaching and Learning Systems – Educational Sciences” (ETA) at the Hellenic Open University. Through a panel discussion with five alumni, four key dimensions are highlighted: professional development, digital skills acquisition, personal empowerment, and well-being. Particular emphasis is placed on the role of the Alumni Network, which operates as a community of practice, offering continuous support, collaborative opportunities, and a framework for lifelong learning. The findings indicate that the ETA program serves as a catalyst for holistic development, strengthening professional identity and responding to the demands of 21st-century skills and the challenges posed by Artificial Intelligence. Despite the limitations of a small sample size, the study provides valuable insights into the significance of alumni networks in distance postgraduate education.

Keywords:

Alumni Network; professional development empowerment; digital skills; communities of practice; distance postgraduate education

Εισαγωγή

Η επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων μεταπτυχιακών προγραμμάτων στον χώρο της εκπαίδευσης και της εκπαιδευτικής τεχνολογίας έχει αναδειχθεί, τις τελευταίες δεκαετίες, σε πεδίο εντεινόμενου ερευνητικού ενδιαφέροντος. Η εν λόγω θεματική συνδέεται άρρηκτα με κρίσιμες παραμέτρους, όπως η απασχολησιμότητα, η διαμόρφωση επαγγελματικής ταυτότητας και η ανάπτυξη ηγετικών δεξιοτήτων (English, 2021; Margevica-

Grinberga & Šmitina, 2021). Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της διαρκώς μεταβαλλόμενης εκπαιδευτικής πραγματικότητας και της εντεινόμενης ψηφιοποίησης της διδασκαλίας και της μάθησης.

Στο πλαίσιο αυτό, το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε Συστήματα εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας και Μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» (ETA) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου παρουσιάζει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον, καθώς συνδυάζει την επιστημονική κατάρτιση με την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων και την ενδυνάμωση των συμμετεχόντων (Nassedine & Nassreddine, 2024; Alda, Boholano & De Leon-Abao, 2025). Η διεπιστημονική προσέγγιση του προγράμματος, η έμφαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών μάθησης συνιστούν παράγοντες που συμβάλλουν ουσιαστικά στην επαγγελματική ενίσχυση των φοιτητών/τριών και αποφοίτων.

Κομβικό στοιχείο που διαφοροποιεί την παρούσα μελέτη είναι η εστίαση στο Δίκτυο Αποφοίτων του ΜΠΣ ETA, το οποίο λειτουργεί ως κοινότητα πρακτικής και ως πλαίσιο διαρκούς επαγγελματικής μάθησης (Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2020). Η συμμετοχή στο Δίκτυο προσφέρει στους απόφοιτους τη δυνατότητα ενίσχυσης της επαγγελματικής τους ταυτότητας, καλλιέργειας συνεργασιών και πρόσβασης σε νέες ευκαιρίες ανάπτυξης, μέσω της ανταλλαγής εμπειριών, της αλληλοϋποστήριξης και της αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων επικοινωνίας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι απόφοιτοι του ΜΠΣ ETA βιώνουν την επαγγελματική τους εξέλιξη μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους στο Δίκτυο Αποφοίτων. Η ανάλυση εστιάζει σε τέσσερις διαστάσεις που αναδεικνύονται ως καθοριστικές για την επαγγελματική τους πορεία: την επαγγελματική ανάπτυξη, την καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων, την ενδυνάμωση και την ευεξία.

Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη εστιάζει στη διερεύνηση τριών βασικών διαστάσεων που αναδεικνύονται από την εμπειρία των αποφοίτων του ΜΠΣ ETA. Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα που καθοδηγούν την ανάλυση είναι τα εξής:

1. Πώς συμβάλλει η φοίτηση στο ΜΠΣ ETA στην επαγγελματική ανάπτυξη και στην προσωπική ενδυνάμωση των αποφοίτων;
2. Με ποιους τρόπους καλλιεργούνται και αξιοποιούνται επαγγελματικά οι ψηφιακές δεξιότητες που αποκτώνται μέσα από το πρόγραμμα;

3. Ποιος είναι ο ρόλος του Δικτύου Αποφοίτων στη διασύνδεση με την αγορά εργασίας και στη στήριξη της επαγγελματικής και προσωπικής πορείας των μελών του;

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο και η μεθοδολογία της έρευνας, ακολουθούν τα βασικά ευρήματα και η συζήτησή τους σε σχέση με τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ στο τέλος διατυπώνονται τα συμπεράσματα, οι περιορισμοί και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Θεωρητικό πλαίσιο: Επαγγελματική ανάπτυξη, ψηφιακές δεξιότητες και δίκτυα αποφοίτων

Η επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων μεταπτυχιακών προγραμμάτων συνιστά πεδίο εντεινόμενου ερευνητικού ενδιαφέροντος, ιδίως στους επιστημονικούς κλάδους των Επιστημών της Αγωγής και της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας. Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει τέσσερις θεμελιώδεις άξονες που συνδέονται με την παρούσα μελέτη: την επαγγελματική ανάπτυξη και ενδυνάμωση, την καλλιέργεια ψηφιακών και ήπιων δεξιοτήτων, τα ζητήματα ισότητας στην πρόσβαση και αξιοποίηση των δεξιοτήτων αυτών, καθώς και τον ρόλο των δικτύων αποφοίτων ως κοινοτήτων πρακτικής.

Η έννοια της ενδυνάμωσης (empowerment) προσδιορίζεται ως η διαδικασία μέσω της οποίας τα άτομα αποκτούν γνώσεις, δεξιότητες και αυτοπεποίθηση, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να διαμορφώνουν ενεργά την επαγγελματική τους πορεία (Margevica-Grinberga & Šmitina, 2021). Σύμφωνα με τον English (2021), εκπαιδευτικά προγράμματα που εστιάζουν στην ενδυνάμωση συμβάλλουν στην αύξηση της εργασιακής ικανοποίησης και της επαγγελματικής σταθερότητας. Επιπλέον, η συμμετοχή σε μεταπτυχιακές σπουδές έχει συσχετιστεί με την ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας και την ανάληψη ηγετικών ρόλων (Alda, Boholano & De Leon-Abao, 2025; Mantilla, Hungo & Casinillo, 2024), ενώ η ενίσχυση της αυτοαποτελεσματικότητας (self-efficacy) προάγει την επαγγελματική ανθεκτικότητα σε απαιτητικά εργασιακά περιβάλλοντα (Nasseddine & Nassreddine, 2024).

Η ψηφιακή επάρκεια αναδεικνύεται ως κρίσιμη συνιστώσα της σύγχρονης επαγγελματικής ταυτότητας. Η βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων αποτελεί πλέον θεμελιώδη προϋπόθεση για την ενίσχυση της καινοτομίας και της απασχολησιμότητας (ALSAIF, 2021; Tsai et al., 2021; Goulart et al., 2022). Εκπαιδευτικά προγράμματα που συνδυάζουν θεωρητική κατάρτιση με πρακτική εφαρμογή των

ψηφιακών δεξιοτήτων ενισχύουν ουσιαστικά την επαγγελματική επάρκεια των αποφοίτων (Yang, Martínez-Abad & García-Holgado, 2022; Carabregu-Vokshi et al., 2024). Παράλληλα, η ψηφιακή επάρκεια συνδέεται με την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, της επαγγελματικής ταυτότητας και της ηγετικής ικανότητας (Elsayary, 2023; Waddell, 2025), ενώ η ενσωμάτωση τεχνολογιών μάθησης, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Εξίσου σημαντική είναι η συμβολή των ήπιων δεξιοτήτων (soft skills), όπως η επικοινωνία, η συνεργασία και η προσαρμοστικότητα, οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για τη βιώσιμη επαγγελματική εξέλιξη (Tsekhmister et al., 2023). Οι δεξιότητες αυτές ενισχύουν την ικανότητα των αποφοίτων να αξιοποιούν αποτελεσματικά τα ψηφιακά εργαλεία και να ανταποκρίνονται σε σύνθετες εκπαιδευτικές προκλήσεις. Ωστόσο, δημογραφικοί και κοινωνικοί παράγοντες, όπως το φύλο, η ηλικία και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, εξακολουθούν να επηρεάζουν την πρόσβαση και την αξιοποίηση των ψηφιακών δεξιοτήτων, αναπαράγοντας ανισότητες στην επαγγελματική ανάπτυξη (Arruda, 2023; Sánchez Prieto et al., 2020).

Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτούν τα δίκτυα αποφοίτων και οι κοινότητες πρακτικής, τα οποία λειτουργούν ως πλαίσια υποστήριξης, ανταλλαγής εμπειριών και διάχυσης γνώσης. Η ενεργή συμμετοχή σε τέτοιες δομές ενισχύει την επαγγελματική ταυτότητα, καλλιεργεί την αίσθηση του ανήκειν και διευρύνει τις ευκαιρίες συνεργασίας και καινοτομίας (Rosenberg et al., 2021; Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2020). Στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τα δίκτυα αποφοίτων και οι συνεργατικές κοινότητες μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμοί επαγγελματικής μάθησης και στήριξης, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της επαγγελματικής ανθεκτικότητας και στη διαμόρφωση της επαγγελματικής πορείας των μελών τους, κυρίως μέσω της ψηφιακής επικοινωνίας και της αλληλοϋποστήριξης (English, 2021; Pico-Saltos et al., 2022; UREx SRN, 2022). Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι τα εν λόγω δίκτυα διευρύνουν τις επαγγελματικές προοπτικές, ενισχύουν τη διασύνδεση με την αγορά εργασίας και προάγουν τη φήμη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Weerts & Ronca, 2008). Ειδικότερα, στο πλαίσιο των εξ αποστάσεως μεταπτυχιακών προγραμμάτων, τα δίκτυα αποφοίτων λειτουργούν ως καταλύτες επαγγελματικής ανάπτυξης, διευκολύνοντας τη συνεργασία μεταξύ αποφοίτων διαφορετικών επιστημονικών πεδίων (Fey et al., 2019), ενισχύοντας τη διασύνδεση ακαδημαϊκών και επαγγελματικών χώρων (Malhotra, Massoudi & Jindal, 2023) και

προσφέροντας ευκαιρίες καθοδήγησης μέσω προγραμμάτων mentoring (Dollinger, Arkoudis & Marangell, 2019). Η προσαρμοστικότητά τους σε περιόδους κρίσης, όπως η πανδημία Covid-19, επιβεβαιώνει τη σημασία τους για τη διαρκή επαγγελματική υποστήριξη (Ding & Riccucci, 2020).

Συνολικά, η επαγγελματική ανάπτυξη, η ενίσχυση ψηφιακών και ήπιων δεξιοτήτων, καθώς και η ενεργή συμμετοχή σε δίκτυα αποφοίτων, αποτελούν αλληλένδετους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των επαγγελματικών διαδρομών των αποφοίτων μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Ειδικότερα, το Δίκτυο Αποφοίτων του ΜΠΣ ETA φαίνεται να λειτουργεί ως πλαίσιο ενδυνάμωσης, επαγγελματικής υποστήριξης και συνεργατικής μάθησης, επιβεβαιώνοντας την αξία των κοινοτήτων πρακτικής στο πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (English, 2021; Weerts & Ronca, 2008).

Μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη υιοθετεί ποιοτική ερευνητική προσέγγιση, με στόχο την εις βάθος διερεύνηση των εμπειριών των αποφοίτων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε Συστήματα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας και Μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» (ETA) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η επιλογή της ποιοτικής μεθοδολογίας κρίνεται κατάλληλη για την αποτύπωση βιωμένων εμπειριών και την ανάλυση των υποκειμενικών νοηματοδοτήσεων των συμμετεχόντων (Creswell & Poth, 2018). Ειδικότερα, η χρήση συλλογικών συνεντεύξεων και συζητήσεων πάνελ προσφέρει τη δυνατότητα ανάδειξης πολλαπλών φωνών σε αλληλεπιδραστικό και δυναμικό περιβάλλον (Krueger & Casey, 2015).

Το ερευνητικό υλικό συλλέγεται μέσω οργανωμένης συζήτησης πάνελ (panel discussion), στην οποία συμμετείχαν πέντε απόφοιτοι του ΜΠΣ ETA (τέσσερις γυναίκες και ένας άνδρας), όλοι ενεργά μέλη του Δικτύου Αποφοίτων του προγράμματος. Η συμμετοχή τους κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς το Δίκτυο λειτουργεί ως κοινότητα πρακτικής που προάγει τη διαρκή επαγγελματική ανάπτυξη, την αλληλοϋποστήριξη και την ανταλλαγή γνώσης μεταξύ των μελών του (Wenger, 1998; Jackson & Bridgstock, 2021).

Η συζήτηση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του 13ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ICODL 2025), γεγονός που προσδίδει στην ερευνητική διαδικασία χαρακτηριστικά ακαδημαϊκής κοινότητας μάθησης και ενισχύει τη δυναμική του επαγγελματικού διαλόγου σε πραγματικό χρόνο. Η επιλογή του συνεδριακού πλαισίου

επιτρέπει τη σύνδεση της μελέτης με τις σύγχρονες επιστημονικές συζητήσεις γύρω από τις δεξιότητες του 21ου αιώνα και την ενσωμάτωση της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαιδευτική πράξη.

Η διάρκεια της συζήτησης είναι περίπου 90 λεπτά και ο συντονισμός πραγματοποιείται από απόφοιτη του ΜΠΣ ΕΤΑ, μέλος του Δικτύου Αποφοίτων και υποψήφια διδάκτορα, η οποία συμμετέχει στην ερευνητική διαδικασία. Η δομή της περιλαμβάνει δύο διακριτά μέρη:

- Α΄ Γύρος: Κάθε απόφοιτος τοποθετείται σε έναν από τους τέσσερις θεματικούς άξονες της μελέτης — επαγγελματική ανάπτυξη, ψηφιακές δεξιότητες, ενδυνάμωση και ευεξία. Οι ερωτήσεις βασίζονται σε θεωρητικά μοντέλα και εμπειρικά δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας για την επαγγελματική εξέλιξη στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Garrison & Akyol, 2020; English, 2021; Tsekhmister et al., 2023).
- Β΄ Γύρος: Οι συμμετέχοντες απαντούν σε κοινές ερωτήσεις που αφορούν τη συμβουλή τους προς τους νυν φοιτητές του ΜΠΣ και το βασικότερο στοιχείο που αποκόμισαν από την εκπαιδευτική τους εμπειρία.

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιείται με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης (Braun & Clarke, 2006), η οποία προσφέρει ευελιξία και δυνατότητα εντοπισμού τόσο αναμενόμενων όσο και απρόσμενων θεματικών μοτίβων (Nowell et al., 2017). Η διαδικασία κωδικοποίησης οργανώνεται γύρω από τους τέσσερις θεματικούς άξονες της συζήτησης, με ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο του Δικτύου Αποφοίτων ως πλαισίου επαγγελματικής στήριξης και ενδυνάμωσης. Για την οργάνωση, κωδικοποίηση και αναλυτική καταγραφή των δεδομένων αξιοποιείται το λογισμικό *NVivo*, το οποίο διευκολύνει τη συστηματική επεξεργασία και την εξέλιξη της ανάλυσης σε συνεκτικό γραπτό κείμενο. Σε επίπεδο ηθικής δεοντολογίας, η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι απόφοιτοι παρέχουν ενημερωμένη συγκατάθεση (BERA, 2018).

Ευρήματα: Ενδυνάμωση, ψηφιακές δεξιότητες και επαγγελματικές διαδρομές αποφοίτων

Η ανάλυση της συζήτησης του πάνελ με τους πέντε αποφοίτους του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε Συστήματα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας και Μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» (ΕΤΑ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου αναδεικνύει ένα πλούσιο και πολυδιάστατο φάσμα εμπειριών, οι οποίες συγκροτούνται γύρω από τέσσερις κεντρικές θεματικές: την επαγγελματική ανάπτυξη, τις ψηφιακές δεξιότητες, την προσωπική ενδυνάμωση και την ευεξία.

Ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη, οι συμμετέχοντες περιγράφουν το πρόγραμμα ως καταλύτη ουσιαστικής αλλαγής στην επαγγελματική τους πορεία. Οι απόφοιτοι θεωρούν ότι το πρόγραμμα συνέβαλε στην ενδυνάμωσή τους. Όπως ανέφερε μία συμμετέχουσα: *«Αυτό που πήρα από το ΜΠΣ ήταν κυρίως η σιγουριά να διεκδικήσω νέους ρόλους στην εργασία μου»* (Σ2). Για αρκετούς, η απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάληψη νέων καθηκόντων ή διοικητικών θέσεων, ενώ άλλοι αναφέρουν ότι τους ανοίγει δρόμους προς ερευνητικές ή διεθνείς συνεργασίες. Επανειλημμένα εκφράζεται η άποψη ότι το ΜΠΣ «ανοίγει πόρτες» που υπό άλλες συνθήκες παραμένουν κλειστές, προσδίδοντας κύρος και αναγνώριση στον επαγγελματικό τους χώρο. Η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων αναδεικνύεται ως καθοριστική για την επαγγελματική ενίσχυση των αποφοίτων. Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην πρακτική αξιοποίηση συστημάτων διαχείρισης μάθησης, συνεργατικών εργαλείων και μεθόδων ανάλυσης δεδομένων στο εκπαιδευτικό τους έργο. Όπως χαρακτηριστικά σημείωσε ένας απόφοιτος: *«Πριν το πρόγραμμα δεν χρησιμοποιούσα καθόλου τέτοια εργαλεία, τώρα είναι αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας μου»* (Σ2). Άλλος πρόσθεσε: *«Η εξοικείωση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με βοήθησε να ανταποκρίνομαι πιο ευέλικτα στις απαιτήσεις του σχολείου, ειδικά την περίοδο της πανδημίας»* (Σ4).

Η προσωπική ενδυνάμωση αποτελεί έναν ακόμη κοινό παρονομαστή στις αφηγήσεις των αποφοίτων. Πολλοί αναφέρονται στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, της κριτικής σκέψης και της διάθεσης ανάληψης πρωτοβουλιών. Μία απόφοιτος σημειώνει: *«Πλέον νιώθω ικανή να σχεδιάζω και να οργανώνω εκπαιδευτικές δράσεις, αντί να ακολουθώ απλώς οδηγίες»* (Σ2), ενώ άλλος τονίζει: *«Μπορώ να ηγούμαι ομάδων και να προτείνω λύσεις με μεγαλύτερη σιγουριά»* (Σ4). Η φοίτηση στο ΜΠΣ φαίνεται να καλλιεργεί μια κουλτούρα δια βίου μάθησης, την οποία οι συμμετέχοντες ενσωματώνουν στην επαγγελματική τους ταυτότητα.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διάσταση της ευεξίας, με το Δίκτυο Αποφοίτων να λειτουργεί ως κεντρικός μηχανισμός στήριξης. Οι συμμετέχοντες μιλούν για την αίσθηση κοινότητας που αντλούν από το Δίκτυο, το οποίο χαρακτηρίζεται ως *«χώρος κατανόησης»* (Σ1) και *«πλαίσιο όπου βρίσκεις ανθρώπους που ζουν τα ίδια»* (Σ5). Η δυνατότητα ανταλλαγής εμπειριών, η αλληλεγγύη και η συνεργασία ενισχύουν την ψυχική ανθεκτικότητα απέναντι στις απαιτήσεις της εργασίας και μειώνουν το αίσθημα απομόνωσης. Παράλληλα, το Δίκτυο προσφέρει πρόσβαση σε συνεργασίες, συμμετοχή σε συνέδρια και ευκαιρίες

επαγγελματικής δικτύωσης, παρέχοντας στους αποφοίτους διαρκή αίσθηση υποστήριξης και ενίσχυσης.

Παράλληλα, το Δίκτυο προσφέρει πρόσβαση σε συνεργασίες, συμμετοχή σε συνέδρια και ευκαιρίες επαγγελματικής δικτύωσης, παρέχοντας στους αποφοίτους διαρκή αίσθηση υποστήριξης και ενίσχυσης. Από τις αφηγήσεις προκύπτει ότι οι απόφοιτοι βιώνουν το ΜΠΣ ΕΤΑ ως εφελτήριο προσωπικού και επαγγελματικού μετασχηματισμού. Οι γνώσεις και δεξιότητες που αποκτούν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους συνδυάζονται με την ενεργή συμμετοχή στο Δίκτυο Αποφοίτων, το οποίο λειτουργεί ως συνεχές πλαίσιο υποστήριξης, ενδυνάμωσης και συνεργατικής μάθησης. Έτσι, η επαγγελματική εξέλιξη δεν περιορίζεται στη στιγμή της αποφοίτησης, αλλά τροφοδοτείται διαρκώς από μια ενεργή και δυναμική κοινότητα πρακτικής.

Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη τις τέσσερις θεματικές που αναδεικνύονται από τη συζήτηση του πάνελ, καθίσταται σαφές ότι το Δίκτυο Αποφοίτων δεν λειτουργεί απλώς ως συμπληρωματικός μηχανισμός, αλλά ως συνεκτικό πλαίσιο που ενισχύει και διασυνδέει τις εμπειρίες των αποφοίτων. Στο πλαίσιο αυτό, η συνθετική αποτίμηση του ρόλου του Δικτύου αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Συνθετική αποτίμηση του ρόλου του Δικτύου Αποφοίτων

Η ανάλυση των εμπειριών των αποφοίτων του ΜΠΣ ΕΤΑ αναδεικνύει ότι το Δίκτυο Αποφοίτων δεν συνιστά απλώς μια πλατφόρμα επικοινωνίας, αλλά λειτουργεί ως ενεργή κοινότητα πρακτικής (Wenger, 1998), η οποία ενισχύει την επαγγελματική ταυτότητα, την ψυχοκοινωνική στήριξη και τη δια βίου μάθηση. Η συμβολή του Δικτύου υπερβαίνει τη χρονική διάρκεια της φοίτησης, προσφέροντας στους αποφοίτους ένα συνεκτικό πλαίσιο επαγγελματικής και προσωπικής ενδυνάμωσης. Οι συμμετέχοντες στη μελέτη περιγράφουν το Δίκτυο ως «χώρο κατανόησης» και «πλαίσιο όπου βρίσκεις ανθρώπους που ζουν τα ίδια», υπογραμμίζοντας τη σημασία της αλληλεγγύης και της ανταλλαγής εμπειριών. Η συμμετοχή σε συνέδρια, οι ευκαιρίες καθοδήγησης μέσω mentoring (Dollinger, Arkoudis & Marangell, 2019), καθώς και η πρόσβαση σε συνεργατικά έργα και κοινότητες μάθησης (Wenger, 1998; Jackson & Bridgstock, 2021), ενισχύουν την επαγγελματική τους ταυτότητα και διευρύνουν τις προοπτικές απασχόλησής τους. Επιπλέον, η προσαρμοστικότητα του Δικτύου σε συνθήκες κρίσης — όπως κατά την πανδημία Covid-19 — επιβεβαιώνει τη λειτουργία του ως μηχανισμού ανθεκτικότητας, ενισχύοντας την ψυχική ευεξία και την επαγγελματική

σταθερότητα των μελών του (Burns, 2021; Ding & Riccucci, 2020). Το Δίκτυο συμβάλλει ουσιαστικά στη γεφύρωση του ακαδημαϊκού και του επαγγελματικού χώρου (Pendleton & Gibson, 2021; Malhotra, Massoudi & Jindal, 2023), ενισχύοντας τη φήμη του εκπαιδευτικού ιδρύματος και την απήχηση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας (Obeng-Ofori & Kwarteng, 2020).

Η συνθετική αποτίμηση του ρόλου του Δικτύου Αποφοίτων καταδεικνύει ότι η επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων του ΜΠΣ ΕΤΑ δεν περιορίζεται στη στιγμή της αποφοίτησης, αλλά τροφοδοτείται διαρκώς από μια ενεργή και δυναμική κοινότητα πρακτικής.

Η συμβολή του Δικτύου καθιστά αναγκαία την περαιτέρω θεσμική του ενίσχυση και την ενσωμάτωσή του ως στρατηγικό εργαλείο επαγγελματικής ανάπτυξης και εκπαιδευτικής πολιτικής. Η σημασία των Δικτύων Αποφοίτων ως κοινοτήτων πρακτικής δεν περιορίζεται στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Σε διεθνές επίπεδο, πανεπιστήμια όπως το Open University (Ηνωμένο Βασίλειο), το Athabasca University (Καναδάς) και το University of Maryland Global Campus (ΗΠΑ) θεσμοθετούν alumni networks που λειτουργούν ως πλατφόρμες επαγγελματικής δικτύωσης, καθοδήγησης και συνεργατικής μάθησης (Rosenberg et al., 2021; Dollinger, Arkoudis & Marangell, 2019). Οι δομές αυτές ενισχύουν την ανάπτυξη επαγγελματικής ταυτότητας και ηγετικών δεξιοτήτων (Jacobs & Crowell, 2018) και ταυτόχρονα διευρύνουν τις ευκαιρίες δικτύωσης και επαγγελματικής διασύνδεσης μέσω ψηφιακών κοινοτήτων μάθησης (Pendleton & Gibson, 2021). Η σύγκριση αυτή αποδεικνύει ότι το Δίκτυο Αποφοίτων του ΜΠΣ ΕΤΑ ευθυγραμμίζεται με διεθνείς πρακτικές και μπορεί να αποτελεί πρότυπο για την ανάπτυξη αντίστοιχων δομών στην ελληνική εξ αποστάσεως μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

Συζήτηση

Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης οργανώνονται με άμεση αναφορά στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην Εισαγωγή. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η συμβολή του ΜΠΣ ΕΤΑ στην επαγγελματική ανάπτυξη και την προσωπική ενδυνάμωση των αποφοίτων, οι τρόποι με τους οποίους καλλιεργούνται και αξιοποιούνται οι ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και ο ρόλος του Δικτύου Αποφοίτων ως μηχανισμού στήριξης, συνεργασίας και διασύνδεσης με την αγορά εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν τον πολυδιάστατο ρόλο του Μεταπτυχιακού

Προγράμματος Σπουδών «Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε Συστήματα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας και Μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» (ΕΤΑ) στην επαγγελματική και προσωπική πορεία των αποφοίτων, καθώς και την καθοριστική συμβολή του Δικτύου Αποφοίτων ως πλαισίου συνεχούς στήριξης, συνεργασίας και ανάπτυξης.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η μελέτη κατέδειξε ότι η φοίτηση στο ΜΠΣ ΕΤΑ συμβάλλει ουσιαστικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των αποφοίτων, ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση, την κριτική τους σκέψη και την ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών. Η εμπειρία αυτή συνδέεται με την προσωπική ενδυνάμωση, καθώς οι συμμετέχοντες περιγράφουν ότι αποκτούν μεγαλύτερη σιγουριά στον επαγγελματικό τους ρόλο και διευρύνουν τις δυνατότητές τους για ηγετικές θέσεις και επαγγελματική κινητικότητα. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι το πρόγραμμα λειτουργεί ως καταλύτης επαγγελματικής κινητικότητας, γεγονός που συνάδει με διεθνείς μελέτες οι οποίες τεκμηριώνουν ότι η συμμετοχή σε μεταπτυχιακά προγράμματα ενισχύει την επαγγελματική ταυτότητα και δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης και ανάληψης ηγετικών ρόλων (English, 2021; Alda, Boholano & De Leon-Abao, 2025; Mantilla, Hungo & Casinillo, 2024). Η ενδυνάμωση που περιγράφουν οι απόφοιτοι — αύξηση της αυτοπεποίθησης, της κριτικής σκέψης και της ικανότητας ανάληψης πρωτοβουλιών — επιβεβαιώνει την άποψη ότι τα μεταπτυχιακά προγράμματα λειτουργούν ως χώροι καλλιέργειας αυτοαποτελεσματικότητας και επαγγελματικής ανθεκτικότητας (Margevica-Grinberga & Šmitina, 2021; Nasseddine & Nassreddine, 2024). Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, τα δεδομένα δείχνουν ότι η καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της μεταπτυχιακής εμπειρίας. Οι απόφοιτοι αναφέρουν ότι μέσα από τη φοίτηση απέκτησαν ουσιαστική εξοικείωση με συστήματα διαχείρισης μάθησης, συνεργατικά εργαλεία και τεχνικές ανάλυσης δεδομένων, τα οποία πλέον αξιοποιούν στην επαγγελματική τους καθημερινότητα. Παράλληλα, περιγράφουν ότι το πρόγραμμα ενίσχυσε την προσαρμοστικότητά τους στις τεχνολογικές αλλαγές και καλλιέργησε μια στάση διαρκούς μάθησης και καινοτομίας. Η καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων αναδεικνύεται επίσης ως κρίσιμο στοιχείο της μεταπτυχιακής εμπειρίας. Οι αφηγήσεις των αποφοίτων για τη χρήση συνεργατικών εργαλείων, συστημάτων διαχείρισης μάθησης και τεχνικών ανάλυσης δεδομένων συνάδουν με μελέτες που υπογραμμίζουν τη σημασία της ψηφιακής επάρκειας για την απασχολησιμότητα και την επαγγελματική προσαρμοστικότητα (ALSAIF, 2021; Tsai et al., 2021; Goulart et al., 2022). Παράλληλα, η έμφαση που δίνεται στην

προσαρμοστικότητα και στη διάθεση για συνεχή μάθηση αντανακλά τις παρατηρήσεις της βιβλιογραφίας ότι η ψηφιακή επάρκεια δεν περιορίζεται σε τεχνικές δεξιότητες, αλλά συνιστά στάση διαρκούς εξέλιξης και καινοτομίας (Yang, Martínez-Abad & García-Holgado, 2022; Liu, 2023; Elsayary, 2023). Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, η έρευνα ανέδειξε τον κεντρικό ρόλο του Δικτύου Αποφοίτων ως πλαισίου επαγγελματικής στήριξης και συνεργατικής μάθησης. Οι συμμετέχοντες το περιγράφουν ως χώρο ανταλλαγής εμπειριών, αλληλεγγύης και ψυχοκοινωνικής ενίσχυσης, που τους βοηθά να αντιμετωπίζουν τις απαιτήσεις της εργασίας με μεγαλύτερη ανθεκτικότητα. Παράλληλα, αναγνωρίζουν ότι μέσω του Δικτύου αποκτούν πρόσβαση σε επαγγελματικές ευκαιρίες, συνεργασίες και συνέδρια, γεγονός που ενισχύει τη διασύνδεσή τους με την αγορά εργασίας και επεκτείνει την αξία του προγράμματος πέρα από τη στιγμή της αποφοίτησης. Σε συνάρτηση με τις ψηφιακές δεξιότητες, τα ευρήματα αναδεικνύουν την αξία των ήπιων δεξιοτήτων, καθώς οι απόφοιτοι περιγράφουν βελτίωση στην επικοινωνία, τη συνεργασία και την ηγετική ικανότητα. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει τις μελέτες που τονίζουν ότι η τεχνολογική επάρκεια δεν επαρκεί χωρίς την καλλιέργεια κοινωνικοσυναισθηματικών δεξιοτήτων (Tsekhmister et al., 2023). Ταυτόχρονα, οι διαφορετικές προσωπικές διαδρομές που αποτυπώνονται αναδεικνύουν τις ανισότητες που ενδέχεται να προκύπτουν από παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία ή το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, όπως τεκμηριώνεται και από άλλες μελέτες (Arruda, 2023; Sánchez Prieto et al., 2020). Η διάσταση της ευεξίας και ο ρόλος του Δικτύου Αποφοίτων αποτελούν ξεχωριστό σημείο έμφασης. Οι συμμετέχοντες μιλούν για την αίσθηση κοινότητας και την ψυχοκοινωνική στήριξη που προσφέρει το Δίκτυο, στοιχείο που αντανακλά τα ευρήματα ερευνών που αναγνωρίζουν τα δίκτυα αποφοίτων ως κοινότητες πρακτικής που ενισχύουν την ανθεκτικότητα και τη δια βίου μάθηση (Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2020; Wenger, 1998; Jackson & Bridgstock, 2021; Rosenberg et al., 2021). Η εμπειρία των συμμετεχόντων ότι το Δίκτυο προσφέρει υποστήριξη σε περιόδους δυσκολιών συνδέεται με τη βιβλιογραφία που αναδεικνύει την αξία της αλληλεγγύης και της συνεργατικής μάθησης για την ψυχική ανθεκτικότητα (Johnson & Smith, 2022; Burns, 2021). Επιπλέον, οι περιγραφές για νέες συνεργασίες και επαγγελματικές ευκαιρίες μέσω του Δικτύου επιβεβαιώνουν ότι τα alumni networks μπορούν να λειτουργούν ως γέφυρες μεταξύ ακαδημαϊκού και επαγγελματικού χώρου (Pendleton & Gibson, 2021; Malhotra, Massoudi & Jindal, 2023), να ενισχύουν τη φήμη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Obeng-Ofori & Kwarteng, 2020) και να

προσφέρουν ευκαιρίες καθοδήγησης μέσω προγραμμάτων mentoring (Dollinger, Arkoudis & Marangell, 2019). Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι η αναφορά των αποφοίτων στην προσαρμοστικότητα του Δικτύου, καθώς αυτό λειτουργεί ως χώρος αλληλοϋποστήριξης και επαγγελματικής συνεργασίας σε συνθήκες κρίσης. Το εύρημα αυτό συμβαδίζει με μελέτες που αναδεικνύουν τη δυναμική των δικτύων αποφοίτων στην αντιμετώπιση προκλήσεων, όπως στην περίπτωση της πανδημίας Covid-19 (Ding & Riccucci, 2020). Η ενεργή συμμετοχή σε ένα τέτοιο δίκτυο φαίνεται να προσφέρει στους αποφοίτους ένα διαρκές πλεονέκτημα, καθώς συνδυάζει επαγγελματική ανάπτυξη, ψυχολογική υποστήριξη και αίσθηση ταυτότητας.

Συνοψίζοντας, η παρούσα μελέτη καταδεικνύει ότι η συμβολή του ΜΠΣ ΕΤΑ στην επαγγελματική πορεία των αποφοίτων υπερβαίνει την παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Το Δίκτυο Αποφοίτων αναδεικνύεται ως οργανικό και δυναμικό στοιχείο της μεταπτυχιακής εμπειρίας, το οποίο επεκτείνει την αξία του προγράμματος στο μέλλον, προσφέροντας ένα σταθερό πλαίσιο υποστήριξης, συνεργασίας και δια βίου μάθησης.

Τα παραπάνω συμπεράσματα αναδεικνύουν τη σημασία της διασύνδεσης ανάμεσα στην ακαδημαϊκή εκπαίδευση και την επαγγελματική πράξη, γεγονός που μπορεί να αποτελέσει βάση για περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη πρακτικών ενίσχυσης των αποφοίτων.

Συμπεράσματα – Προτάσεις – Περιορισμοί

Η μελέτη ανέδειξε τον πολυδιάστατο ρόλο του ΜΠΣ ΕΤΑ στην επαγγελματική ενδυνάμωση, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και τη δημιουργία Δικτύων Αποφοίτων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε από τους συμμετέχοντες στον ρόλο του Δικτύου Αποφοίτων, ο οποίος περιγράφηκε ως κοινότητα πρακτικής που προσφέρει στήριξη, ευκαιρίες συνεργασίας και πλαίσιο δια βίου μάθησης. Παρά τα θετικά αυτά στοιχεία, η λειτουργία του Δικτύου απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση, προκειμένου να αποσαφηνιστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια τα οφέλη και οι δυνατότητές του για την επαγγελματική εξέλιξη των μελών του.

Σε συνθετικό επίπεδο, τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη συμβολή του ΜΠΣ ΕΤΑ στην προσωπική και επαγγελματική πορεία των αποφοίτων, καθώς και τη δυναμική του Δικτύου ως πλαισίου διαρκούς υποστήριξης και συνεργασίας. Η ενεργή συμμετοχή σε κοινότητες αποφοίτων φαίνεται να λειτουργεί ως καταλύτης επαγγελματικής ανάπτυξης, ενισχύοντας την αίσθηση του ανήκειν και την προοπτική δια βίου μάθησης.

Με βάση τα παραπάνω, διατυπώνονται οι ακόλουθες προτάσεις:

- Για φοιτητές και αποφοίτους: Η ενίσχυση της προσωπικής ενδυνάμωσης μέσω προγραμμάτων που καλλιεργούν αυτοπεποίθηση, κριτική σκέψη και διάθεση ανάληψης πρωτοβουλιών. Παράλληλα, η συστηματική ανάπτυξη ψηφιακών και ήπιων δεξιοτήτων θεωρείται καθοριστική για την επαγγελματική τους εξέλιξη.
- Για τα πανεπιστήμια: Η ενσωμάτωση τεχνολογικής κατάρτισης και εκπαίδευσης σε soft skills σε όλα τα στάδια των μεταπτυχιακών σπουδών, σε συνδυασμό με την ενίσχυση και θεσμοθέτηση δικτύων αποφοίτων, μπορεί να πολλαπλασιάσει την προστιθέμενη αξία των προγραμμάτων.
- Για την εκπαιδευτική πολιτική: Η διαμόρφωση πολιτικών που προάγουν την ψηφιακή επάρκεια, την ισότιμη πρόσβαση σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες και τη μείωση των κοινωνικών και δημογραφικών ανισοτήτων, καθώς και η αξιοποίηση των δικτύων αποφοίτων ως γέφυρα μεταξύ ανώτατης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας, μπορούν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα της δια βίου μάθησης.

Ωστόσο, η μελέτη παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς. Το δείγμα περιορίστηκε σε πέντε αποφοίτους, όλοι ενεργά μέλη του Δικτύου Αποφοίτων, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των ευρημάτων. Επιπλέον, η ανάλυση βασίστηκε σε αυτοαναφορές, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζονται από προσωπικές ερμηνείες και υποκειμενικότητα.

Για τη μελλοντική έρευνα, κρίνεται σκόπιμη η διεξαγωγή συγκριτικών μελετών με αποφοίτους που δεν συμμετέχουν σε δίκτυα, ώστε να διερευνηθεί η ενδεχόμενη διαφοροποίηση στην επαγγελματική τους πορεία. Παράλληλα, η διεύρυνση του δείγματος και η αξιοποίηση ποσοτικών μεθόδων θα μπορούσαν να προσφέρουν πιο ολοκληρωμένη και αντιπροσωπευτική εικόνα για τον ρόλο των Δικτύων Αποφοίτων στην εξ αποστάσεως μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

Αυτό που μένει να διερευνηθεί περαιτέρω είναι ο τρόπος με τον οποίο τα Δίκτυα Αποφοίτων μπορούν να εξελιχθούν από απλές δομές επικοινωνίας σε ενεργές κοινότητες μάθησης, επαγγελματικής αναγνώρισης και θεσμικής ενδυνάμωσης. Η αξιοποίησή τους δεν εξαρτάται μόνο από την τεχνολογική τους υποδομή ή τη συχνότητα συμμετοχής, αλλά από τη δυνατότητά τους να καλλιεργούν κουλτούρα συνεργασίας, αναστοχασμού και διαμοιρασμού πρακτικής γνώσης. Η περαιτέρω ερευνητική εστίαση σε διαφορετικά προφίλ αποφοίτων, σε συγκριτικά μοντέλα δικτύωσης και σε θεσμικές στρατηγικές υποστήριξης

μπορεί να προσφέρει πολύτιμες ενδείξεις για το πώς η εξ αποστάσεως μεταπτυχιακή εκπαίδευση συνδέεται με βιώσιμες μορφές επαγγελματικής εξέλιξης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Alda, R. C., Boholano, H. B., & De Leon-Abao, E. (2025). Career progression of graduates in diploma for professional education. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 19(1), 1-13. <https://edulearn.intelektual.org/index.php/EduLearn/article/view/21831>
- Arruda, E. P. (2023). Digital skills shortages and curricula options in Brazilian PhD programs in education. *Environment and Social Psychology*. <https://repositorio.ufmg.br/server/api/core/bitstreams/a632a90f-197f-4a23-bacc-5d9bbc796f43/content>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101. *Online in Internet*, 1-42. https://www.researchgate.net/publication/235356393_Using_thematic_analysis_in_psychology
- Burns, M. (2021). *Technology in education: Background paper prepared for the 2023 Global Education Monitoring Report, Technology and education* (Think piece commissioned by the GEM Report Team). UNESCO/GEM Report. <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/qualitative-inquiry-and-research-design/book266033>
- Ding, F., & Riccucci, N. M. (2020). The value of alumni networks in responding to the public administration theory and practice: Evidence from the COVID-19 pandemic in China. *Administrative Theory & Praxis*, 42(4), 588–603. <https://doi.org/10.1080/10841806.2020.1798694>
- Dollinger, M., Arkoudis, S., & Marangell, S. (2019). University alumni mentoring programs: A win-win? *Journal of Higher Education Policy and Management*, 41(4), 375–389. <https://doi.org/10.1080/1360080X.2019.1617657>
- ElSary, A. (2023). The impact of a professional upskilling training programme on developing teachers' digital competence. *Journal of Computer Assisted Learning*, 39(4), 1154-1166. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcal.12788>
- English, P. (2021). *Developing professional networks: The missing link to graduate employability*. *Education + Training*, 63(7/8), 1209–1226. Διαπραγματεύεται ρητά την αξία των δικτύων (incl. αποφοίτων) για την απασχολησιμότητα. https://eric.ed.gov/?id=EJ1295053&utm_source=chatgpt.com
- Fey, S., Emery, M., & Flora, C. (2019). Student issues in distance education programs: Do inter-institutional programs offer students more confusion or more opportunities? *Online Learning*, 12(3-4). <https://doi.org/10.24059/OLJ.V12I3-4.1685>
- Jacobs, J., & Crowell, L. (2018). Developing as teacher leaders for social justice: The influence of a teacher-leadership graduate program. *The New Educator*, 14(4), 315-341. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1547688X.2016.1237693>
- Krueger, R. A. (2014). *Focus groups: A practical guide for applied research*. Sage publications. [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=8wASBAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Focus+groups:+A+practical+guide+for+applied+research+\(5th+ed.\).+SAGE&ots=XgfmGtdGuP&sig=Ci6iyplGnhXk9dDARAP-C_CHpas&redir_esc=y#v=onepage&q=Focus%20groups%3A%20A%20practical%20guide%20for%20applied%20research%20\(5th%20ed.\).%20SAGE&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=8wASBAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Focus+groups:+A+practical+guide+for+applied+research+(5th+ed.).+SAGE&ots=XgfmGtdGuP&sig=Ci6iyplGnhXk9dDARAP-C_CHpas&redir_esc=y#v=onepage&q=Focus%20groups%3A%20A%20practical%20guide%20for%20applied%20research%20(5th%20ed.).%20SAGE&f=false)
- Labudova, V., & Fodranova, I. (2024). The impact of socio-economic factors on digital skills in the population of the EU 27 countries. *Virtual Economics*, 7(3), 81-101. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1284031>

- Liu, M., & Su, R. (2023). Research on the path of digital transformation of postgraduate education in Chinese universities under the background of digital education strategy. *Intelligent Information Management*, 15(5), 339-349. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=126972>
- Malhotra, R., Massoudi, M., & Jindal, R. (2023). An alumni-based collaborative model to strengthen academia and industry partnership: The current challenges and strengths. *Education and Information Technologies*, 28(2), 2263–2289. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11276-1>
- Mantilla, E. J., Hongo, M., & Casinillo, L. (2024). School-based In-Service Training (INSET) management for personal and professional development of public school principals and teachers. *St. Theresa Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(1), 155-173.
- Margevica-Grinberga, I., & Šmitiņa, A. (2021). *Self-assessment of the digital skills of career education specialists during the provision of remote services*. World Journal on Educational Technology: Current Issues, 13(4), 1061–1072. DOI: 10.18844/wjet.v13i4.6296
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1–13. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1609406917733847>
- Obeng-Ofori, D., & Kwarteng, H. O. (2020). Enhancing the role of alumni in the growth of higher education institutions. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Research*, 4, 40-48. https://www.researchgate.net/profile/D-Obeng-Ofori-2/publication/351969966_ENHANCING_THE_ROLE_OF_ALUMNI_IN_THE_GROWTH_OF_HIGHER_EDUCATION_INSTITUTIONS/links/60b25effa6fdcc1c66f09ff3/ENHANCING-THE-ROLE-OF-ALUMNI-IN-THE-GROWTH-OF-HIGHER-EDUCATION-INSTITUTIONS.pdf
- Pendleton, S., & Gibson, R. (2021). The long-term value of networking and diverse professional experience in online communication master's cohorts. *Journalism & Mass Communication Educator*, 77(2), 205–221. <https://doi.org/10.1177/10776958211055275>
- Pico-Saltos, R., Ortiz-Matamoros, A., García-González, E., & Carrión, Á. (2022). Role of alumni program in the prediction of career success. *Applied Sciences*, 12(19), 9892. <https://doi.org/10.3390/app12199892>
- Rosenberg, B., Kearney-Volpe, C., Lanning, L., Ray, M., Tech, C., Burgstahler, S., & Potluri, V. (2021). *Breakout group report: Education for employment pathways*. Microsoft. <https://www.microsoft.com/en-us/research/wp-content/uploads/2021/02/Report-Education-for-Employment-Pathways.pdf>
- Urban Resilience to Extremes Sustainability Research Network (UREx SRN). (2022). *Graduate and postdoctoral alumni participation: Summative evaluation report*. Arizona State University. https://globalfutures.asu.edu/wp-content/uploads/2025/03/UREx-SRN-Summative-Eval-Report_ASU-UOEEE_2022.pdf
- Weerts, D. J., & Ronca, J. M. (2008). Characteristics of alumni donors who volunteer at their alma mater. *Research in Higher Education*, 49(3), 274–292. DOI: 10.1007/s11162-007-9077-0.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge University Press. <https://psycnet.apa.org/record/1998-06054-000>
- Wenger-Trayner, E., Wenger, E., & Wenger-Trayner, B. (2020). *Learning to make a difference: Value creation in social learning spaces*. Cambridge university press. <https://psycnet.apa.org/record/2021-21559-000>
- Yang, L., Martínez-Abad, F., & García-Holgado, A. (2022). Exploring factors influencing pre-service and in-service teachers perception of digital competencies in the Chinese region of Anhui. *Education and Information Technologies*, 27(9), 12469-12494. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-022-11085-6>

Όροι Έκδοσης, Πνευματικά Δικαιώματα και Ακαδημαϊκή Δεοντολογία

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει τις εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο των εργασιών του Συνεδρίου. Οι απόψεις που διατυπώνονται στα κείμενα είναι αποκλειστικά προσωπικές απόψεις των συγγραφέων και δεν εκφράζουν απαραίτητα τις θέσεις της Οργανωτικής ή της Επιστημονικής Επιτροπής.

Ευθύνη Συγγραφέων & Πνευματικά Δικαιώματα: Κάθε συγγραφέας φέρει την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο του κειμένου του. Οι συγγραφείς εγγυώνται ότι τα κείμενά τους αποτελούν προϊόν πρωτότυπης επιστημονικής εργασίας και ότι έχουν εξασφαλίσει όλες τις απαραίτητες γραπτές άδειες για τη χρήση υλικού (εικόνες, διαγράμματα, εκτενή αποσπάσματα κ.λπ.) που υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

Χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης (TN): Στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ακεραιότητας, οι συγγραφείς δηλώνουν ότι η χρήση εργαλείων Παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης (GenAI), όπου αυτή πραγματοποιήθηκε, περιορίστηκε αποκλειστικά σε υποστηρικτικό επίπεδο (π.χ. γλωσσική επιμέλεια, οργάνωση δομής). Η τελική επιστημονική κρίση, η επαλήθευση των πηγών και η αυθεντικότητα των συμπερασμάτων παραμένουν αποκλειστική ευθύνη των φυσικών προσώπων-συγγραφέων.

Οι επιμελητές/τριες της έκδοσης και οι διοργανωτές του Συνεδρίου δεν φέρουν καμία ευθύνη για τυχόν παραβιάσεις πνευματικών δικαιωμάτων τρίτων ή για την επιστημονική ακρίβεια των στοιχείων που παρατίθενται από τους συγγραφείς.